

ONKOLOGIYADA ERTA TASHXIS QO'YISHUSULLARI

Sultanbayev Sanjarbek Hamdambek o'g'li

Alfraganus Univer **Sultanbayev Sanjarbek Hamdambek o'g'li** sity Tibbiyot

fakulteti 3-bosqich talabasi

Tel: +998919929330

E-mail: sanjarbeksultonboyev01@gmail.com

Kirish

Onkologik kasalliklar dunyo miqyosida o'lim sabablari orasida yetakchi o'rinlardan birini egallaydi. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (JSST) ma'lumotlariga ko'ra, har yili millionlab insonlar turli xil xavfli o'smalardan aziyat chekmoqda. O'smalarni erta bosqichlarda aniqlash va samarali davolash bugungi kunda onkologiyaning eng muhim yo'nalishlaridan biridir. Erta tashxis qo'yish usullari yordamida bemorlarning yashash muddati va hayot sifati sezilarli darajada yaxshilanadi. Shu sababli, zamonaviy diagnostik usullarni amaliyotga keng joriy etish onkologik kasalliklar bilan kurashishda hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Usullar

Onkologiyada erta tashxis qo'yish usullari turli ko'rinishlarda qo'llaniladi. Asosiylari quyidagilar:

1. Skrining dasturlari – Aholi o'rtasida ma'lum yosh toifalariga mo'ljallangan muntazam tekshiruvlar. Masalan, ko'krak bezi saratonida mammografiya, bachadon bo'yni saratonida PAP-test va kolposkopiya.
2. Laborator tahlillar – Qon zardobida o'sma markerlarini aniqlash (masalan, prostata bez saratonida PSA — prostata-spesifik antigen). Bu usul xavfni aniqlashda yordam beradi.
3. Instrumental diagnostika – Ultrasonografiya (USG), kompyuter tomografiya (KT), magnit-rezonans tomografiya (MRT) va pozitron-emission tomografiya (PET-KT). Ushbu usullar yordamida o'smalarning hajmi, joylashuvi va tarqalish darajasi aniqlanadi.

4. Biopsiya va gistologik tekshiruv – To‘qimalardan olingan namuna mikroskop ostida o‘rganilib, malign (xavfli) hujayralarning mavjudligi aniqlanadi.

5. Genetik va molekulyar diagnostika – Kasallikni keltirib chiqaruvchi gen mutatsiyalarini aniqlash orqali xavf guruhidagi bemorlarni erta bosqichda aniqlash.

Natijalar

Ilmiy tadqiqotlar shuni ko‘rsatmoqdaki, erta tashxis qo‘yishning samarali usullari o‘lim ko‘rsatkichlarini sezilarli darajada kamaytiradi. Masalan, ko‘krak bezi saratonida muntazam mammografiya skriningi o‘limni 25-30% ga, bachadon bo‘yni saratonida PAP-test qo‘llanilishi esa 70% gacha kamaytirishi mumkin. Qon tahlillari va zamonaviy vizualizatsiya usullari esa bemorlarning davolanish imkoniyatini kengaytiradi.

Muhokama

Onkologiyada erta tashxisning asosiy muammolari — aholining yetarli darajada xabardor emasligi, muntazam tekshiruvlardan o‘tmasligi va diagnostika uskunalarining barcha hududlarda teng darajada mavjud emasligidir. Shu bois sog‘liqni saqlash tizimida skrining dasturlarini kengaytirish, mutaxassislarni tayyorlash va zamonaviy texnologiyalarni amaliyotga tatbiq etish zarur. Shuningdek, onkologik kasalliklarning genetik va molekulyar asoslarini chuqur o‘rganish kelajakda yanada samarali erta tashxis usullarini ishlab chiqishga imkon beradi.

Xulosa

Onkologik kasalliklarda erta tashxis qo‘yish usullari bemorlarning hayotini saqlab qolishda muhim rol o‘ynaydi. Skrining dasturlari, laborator va instrumental usullar, biopsiya va molekulyar diagnostika yordamida o‘smalarni erta aniqlash mumkin. Buning natijasida o‘lim ko‘rsatkichlari kamayadi, davolash samaradorligi esa ortadi. Kelgusida ilmiy izlanishlarni kengaytirish, aholining xabardorligini oshirish va diagnostik texnologiyalarni yanada takomillashtirish dolzarb vazifa bo‘lib qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. World Health Organization. Cancer: Early diagnosis and screening. WHO, 2023.
2. Miller KD, et al. Cancer statistics, 2022. CA Cancer J Clin. 2022;72(1):7–33.
3. Ferlay J, et al. Global Cancer Observatory: Cancer Today. Lyon: International Agency for Research on Cancer, 2020.
4. O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni Saqlash Vazirligi. Onkologik kasalliklar statistik ma’lumotlari, 2023.
5. Torre LA, Bray F, Siegel RL, Ferlay J, Lortet-Tieulent J, Jemal A. Global cancer statistics, 2015. CA Cancer J Clin. 2015;65(2):87–108.